

JORDI MASCARELLA i MIQUEL SITJAR

Llegendes i creences de vall de Núria i vall de Ribes

Col·lecció Popular Llegendes, 12. Farell Editors

Sant Vicenç de Castellet, 2003

La història de la Filosofia i de la Ciència comença amb la distinció entre el *mythos* i el *logos* feta pels primers filòsofs grecs. Neix així l'oposició entre mitologia i racionalitat, com a dues maneres de coneixement quasi sempre enfrontades.

Segons moltes escoles de pensament, la raó positiva, filosòfica, científica, ha evolucionat progressivament des d'una posició inicial de total imperfecció (regida pel mite i la religió) fins a assolir un domini creixent com a únic paradigma vàlid per a interpretar la realitat.

D'aquesta manera s'ha contraposat la veracitat contrastable empíricament amb els relats més o menys fantàstics, absurds, inversemblants, que ataquen tota evidència natural o sentit comú, i molt sovint orientats al simulacre i la il·lusió.

No falten, però, escoles i pensadors que defensen la importància dels mites. De fet, és difícil imaginar cap cultura o societat sense mites, més o menys antics, més o menys modernitzats, renovats.

Des de la nit dels temps, els mites han estat objecte d'atenció i estudi, no només de rebuig. I molt sovint han estat considerats també com una altra manera de coneixement, amb un àmbit propi.

El mite, més que justificar-se, s'ha de viure. El seu reialme és més proper al de les emocions, les passions, les intuïcions..., que al de la raó lògica. En el poder d'atrapar, de suggestionar, rau la seva força. I pot arribar a convertir-se en paradigma o justificació de tota acció humana, i també de model.

El mite és irracional, i no admet el sedàs de la raó. No és convenient donar preponderància a la raó més enllà del seu àmbit natural, fins arribar a mitificar-la. L'un i l'altra són com la part submergida i la part visible d'un iceberg.

Mythos significa narració. No s'expliquen els mites mitjançant fórmules o teoremes matemàtics. Es desenvolupen de manera natural mitjançant relats, llegendes, molt sovint per tradició oral, si bé també nodreixen innumbrables pàgines de la literatura universal de tot temps.

Amb aquest llibre, els autors Jordi Mascarella i Miquel Sitjar, prou coneguts per no necessitar més presentació, col·laboren a enriquir la literatura d'aquest gènere.

Hi donen a conèixer algunes de les llegendes i creences de les nostres contrades, incidint en les nurièncs, les ribetanes i algunes de la baronia de Toses. El mètode seguit per elaborar aquest treball té dues vessants. Gran part dels relats són transcripcions de textos seleccionats de diferents autors, la resta són obtinguts per tradició oral, fruit del seu treball de camp contactant amb diversos informadors.

El volum està estructurat en 13 capítols, que permeten classificar les llegendes per temes. A part, s'ha d'afegir una introducció històrica, una interessant col·lecció de 16 il·lustracions fotogràfiques a tota pàgina, i una detallada cita de les fonts, tant les bibliogràfiques com dels informadors.

Tot plegat conforma un llibre d'acurada edició, amè i de fàcil lectura, degut al seu llenguatge planer i a la varietat de les llegendes, cap d'elles massa extensa.

Els cinc primers capítols estan dedicats a Núria (orígens de Núria, indrets nurièncs, mobiliari sagrat de Núria, miracles nurièncs i calendari d'activitats). No és la primera vegada que aquests autors situen aquest lloc tan emblemàtic en el seu punt de mira. En una altra publicació seva, *Núria abans del cremallera. Vivències de viatgers*, podem trobar-hi algun punt de convergència.

Núria, però, admet molts punts de vista, igual que varien de manera il·limitada les simètriques imatges d'un calidoscopi quan és agitat.

Aquí són objecte d'atenció els miracles i els esdeveniments extraordinaris. Molts dels textos seleccionats són de Francesc Marés, que l'any 1666 publicà *Història i miracles de la sagrada imatge de Nostra Senyora de Núria*. També hi trobem textos de Jacint Verdaguer, Joan Amades, Rossend Serra i Pagès, el pare Narcís de Camós..., i d'altres autors més o menys creients, però mai indiferents a l'encís d'aquest màgic lloc.

Si continuem llegint els següents capítols observarem que el llegendari present en l'inconscient col·lectiu d'aquestes contrades, no s'esgota amb el tema nuriènc, amb la marededéu com a principal protagonista. Trobem ara els relats sobre les Encantades i les Bruixes, sense oblidar els de la Por. A part dels que són transcripció de textos, altres són obtinguts del testimoni directe d'alguns informadors.

La resta de capítols del llibre donen notícia de personatges, animals i plantes llegendaris, fets històrics revestits de llegenda i altres llegendes i relats curiosos, en les quals no sempre intervenen misterioses forces tel·lúriques, celestials o infernals. Totes tenen, en tot cas, un interès antropològic, ja que no són alienes als costums i la història d'aquests pobles.

Aquest llibre fa el número 12 de la Col·lecció Popular Llegendes, de l'editorial Farell. El llegendari català és abundant i gens menyspreable.

Gràcies a l'encomiable feina de Jordi Mascarella i Miquel Sitjar, les llegendes aquí considerades ocupen el lloc que mereixen al costat de les de Montserrat, Pedraforca, el Montseny, la Plana de Vic, la Cerdanya, Sant Llorenç del Munt...

Sense oblidar la del comte Arnau, editada en el número 11, que porta per títol *El comte Arnau. La formació d'un mite*.

Segons els autors del llibre aquí ressenyat aquesta llegenda no forma part del llegendari del territori estudiat. Hem d'anar aigües avall, no massa lluny, i explorar altres indrets, a tort i a dret... Però això ja és una altra història. O més ben dit, una altra llegenda.

Carles Ignasi Gómez Ruiz